

Κωνσταντῖνος Χαρίλ. Καραγκούνης

Ἐπίκουρος Καθηγητῆς Βυζαντινῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς τῆς Ἀνωτάτης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν
Διευθυντῆς τοῦ Τομέα Ψαλμικῆς Τέχνης καὶ Μουσικολογίας τῆς Ἀκαδημίας Θεολογικῶν Σπουδῶν Βόλου.
E-mail: kxkaragounis@gmail.com

Ἀνάστηθι Κύριε εἰς τὴν Ἀνάπαυσίν σου, Σὺ καὶ ἡ Κιβωτὸς τοῦ Ἀγιασμάτός Σου.

Ἡ περὶ Μεταστάσεως τῆς Θεοτόκου ὀρθόδοξος δογματικὴ διδασκαλία
μέσα ἀπὸ προεόρτια καὶ ἐόρτια ὑμνογραφικὰ κείμενα.

*Τείχιόν μου τὰς φρένας Σωτήρ μου·
τὸ γὰρ τεῖχος τοῦ κόσμου ἀνυμνήσαι τολμῶ, τὴν ἄχραντον Μητέρα σου,
ἐν πύργῳ ρημάτων ἐνόσχυσόν με, καὶ ἐν βάρεσιν ἐννοιῶν ὀχύρωσόν με...
Σὺ οὖν μοι δάρησαι γλῶτταν, προφοράν, καὶ λογισμὸν ἀκαταίσχυντον·
πᾶσα γὰρ δόσις ἐλλάμψεως παρὰ σοῦ καταπέμπεται, φῶταγωγέ,
ὁ μήτραν οἰκήσας ἀειπαρθένον.*

(Ὁ α' Οἶκος τοῦ Κοντακίου τοῦ Ὁρθρου τῆς ἑορτῆς)

Στὴ λαϊκὴ συνείδηση ἡ ἑορτὴ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἡ κορύφωσις τοῦ Δεκαπενταγούστου, χαρακτηρίζεται ὡς «Πάσχα τοῦ καλοκαιριοῦ» καὶ πολλοὶ θεωροῦν, ὅτι ἡ παρομοίωσις αὐτὴ ὀφείλεται στὸν λαμπρὸ πανηγυρισμὸ τῆς ἑορτῆς, στὸν ὁποῖο ἕως πᾶ ὁ λαὸς ἔπειτα ἀπὸ μία περίοδο αὐστηρᾶς νηστείας ὅπως καὶ πρὸ τοῦ Πάσχα.

Στοὺς ἐκκλησιαστικούς κύκλους, πάλι, ἡ ἑορτὴ προσδιορίζεται ὡς «Κοίμησις» ἢ καὶ «Μετάστασις» τῆς Θεοτόκου, ἀλλὰ σπανίως γίνεται λόγος περὶ Ἀναστάσεως ἢ Ἀναλήψεως τῆς Θεοτόκου. Γιατί, τί ἄλλο παρὰ Ἀνάστασις καὶ Ἀνάληψις εἶναι ἢ μετὰ τὴν τρίτη ἡμέρα ἐξαφάνισις τοῦ τιμίου Αὐτῆς σώματος ἀπὸ τὸν τάφο τῆς Γεθσημανῆ καὶ ἡ εὕρεσις κενοῦ τοῦ μνημείου ἀπὸ τοὺς ἀγίους Ἀποστόλους καὶ τοὺς λοιποὺς μαθητάς;

Βεβαίως, στὸ Συναξάριον τῆς ἑορτῆς διαβάζουμε: «Τῇ ΙΕ' τοῦ αὐτοῦ μηνός (Αὐγούστου), μνήμη τῆς πανσέπτου Μεταστάσεως τῆς ὑπερενδόξου Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας» καὶ ὀλόκληρη ἡ θεολογία τῶν προεορτίων καὶ ἑορτίων ὑμνων περὶ Μεταστάσεως ὁμιλεῖ. Αὐτό, ὅμως, γίνεται πρὸς χάριν τοῦ ἀπλοῦ λαοῦ, προκειμένου νὰ μὴ συχυστεῖ καὶ θεωρήσει ὅτι ἡ Θεοτόκος, ἐφόσον ἀνέστη καὶ ἀνελήφθη, εἶναι καὶ αὐτὴ Θεός, ὅπως ὁ Ἀναστὰς καὶ Ἀναληφθεὶς Κύριος Ἰησοῦς Χριστός.

Ἄς δοῦμε, ὅμως, μερικὲς ὑμνογραφικῆς προελεύσεως μαρτυρίες ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ζητήματος, ἔχοντας κατὰ βάσιν τὸ περίφημο -θεολογικῶς, ποιητικῶς καὶ μουσικῶς- Δοξαστικὸν Ἰδιόμελον τοῦ Ἐσπερινοῦ τῆς ἑορτῆς, τὸ γνωστὸν «Θεαρχείῳ νεύματι», τὸ ὁποῖο εἶναι τὸ μόνον ἐξ ἀρχῆς γραμμένο νὰ ψάλλεται ὡς Ὀκτώηχον Ἰδιόμελον τροπάριον. (Ἡ μελοποίησίς του, δηλαδή, περνᾷ καὶ ἀπὸ τοὺς ὀκτῶ ἡχους τῆς βυζαντινῆς μελοποιίας μὲ τρόπο «πλεκτό»· οἱ ἦχοι μὲ τὴν ἐξῆς σειρά: α', πλάγιος τοῦ α', β', πλάγιος τοῦ β', γ', βαρῦς, δ', πλάγιος τοῦ δ' καὶ πάλι α', ἐν κατακλειδί.)

«**Θεαρχίω** νεύματι, πάντοθεν οἱ θεοφόροι Ἀπόστολοι, ὑπὸ νεφῶν μεταρσίως αἰρόμενοι (α'), καταλαβόντες τὸ πανάχραντον, καὶ ζωαρχικόν σου σκῆνος, ἐξόχως ἠσπάζοντο (πλ.α').» Ἄν καὶ στὸ Συναξάριον τῆς ἡμέρας περιγράφονται μὲ κάθε λεπτομέρεια οἱ ἐτοιμασίες τῆς Θεοτόκου γιὰ τὴν Κοίμησή της, ὁ παρῶν ὕμνος ξεκινᾷ εὐθὺς μὲ τὴν παράδοξο συνάθροιση τῶν Ἀποστόλων «ἐκ περάτων» τῆς γῆς, «πανταχόθεν», ὅπου εὐρίσκοντο κηρύττοντες. Αὐτὴ, φυσικά, δὲν εἶναι ἡ μόνη σχετικὴ ὕμνογραφικὴ μαρτυρία. Οἱ Ἀκολουθίες τῶν Ἑσπερινῶν καὶ τῶν Ὁρθρῶν τῶν ἡμερῶν βρίθουν ἀναλόγων ποιητικῶν ἐκφράσεων. «Ἦθροισται ὁ χορός, Μαθητῶν παραδόξως, ἐκ τῶν περάτων κόσμου, κηδεῦσαί σου τὸ σῶμα, τὸ θεῖον καὶ ἀκήρατον», βεβαιώνει τὸ Προσόμοιον τῶν Ἀποστίχων τοῦ προεορτίου Ἑσπερινοῦ, ὁ δὲ ποιητὴς Κοσμάς ὁ Μελωδός, στὸ α' τροπάριον τῆς α' Ὠδῆς τοῦ Κανόνος τῆς ἡμέρας, μαρτυρεῖ: «Ἄφνω δὲ συρρεύσασα, τῶν Ἀποστόλων ἡ πληθὺς, ἐκ περάτων Θεοτόκε, σοὶ παρέστησαν ἄρδην.»

Πῶς ἔγινε ἡ συνάθροισις τῶν Ἀποστόλων, περιγράφει σαφῶς ὁ α' Οἶκος τοῦ προεορτίου Κοντακίου (Αὐγούστου ιδ'): «Ἀποστόλων ἐπέδραμε πᾶσα ἡ χορεία, ἐκ περάτων ἀθροισθεῖσα· νεφέλαι γὰρ ἐφάνησαν ἄφνω ἀρπάσασαι αὐτούς, ἐπέστησαν ἅμα τῇ Μητρὶ καὶ τῷ Υἱῷ...», στὸ δὲ Δοξαστικὸν τῶν Ἀποστίχων τοῦ Ἑσπερινοῦ τῆς κυριωνύμου ἡμέρας δίδονται περισσότερες πληροφορίες: «Παρῆν Ἰάκωβος ὁ Ἀδελφόθεος καὶ πρῶτος Ἱεράρχης, Πέτρος τε ἡ τιμιωτάτη κορυφαία τῶν θεολόγων ἀκρότης, καὶ σύμπας ὁ θεῖος τῶν Ἀποστόλων χορός, ἐκφαντορικαῖς θεολογίαις ὕμνολογοῦντες, τὸ θεῖον καὶ ἐξάσιον, τῆς Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ οἰκονομίας μυστήριον, καὶ τὸ ζωαρχικόν, καὶ θεοδόχον σου σῶμα κηδεύσαντες, ἔχαιρον πανύμνητε.» Στοιχεῖα χαρᾶς, μεμιγμένα μὲ θάμβος, πένθος καὶ τρόμος, ὅπως ἀπεικονίζονται στὸ Πεντηκοστάριον Ἰδιόμελον τοῦ Ὁρθρου τῆς ἡμέρας. Ἐκφραστὴς αὐτῶν, ποιός ἄλλος, ὁ πρωτοκορυφαῖος τῶν μαθητῶν, ὁ Πέτρος: «Τότε οἱ Ἀπόστολοι, περικυκλοῦντες τὴν κλίνην τρόμῳ ἐώρων σε, καὶ οἱ μὲν ἀτενίζοντες τῷ σκῆνει, θάμβει συνείχοντο, ὁ δὲ Πέτρος σὺν δάκρυσιν ἐβόα σοι· ὦ Παρθέने, ὀρῶ σε τρανωῶς ἠπλωμένην ὑπτίαν, τὴν ζῶην τῶν ἀπάντων, καὶ καταπλήττομαι...»

Τί ἐξυπηρετεῖ, ὁμως, αὐτὴ ἡ συνάθροισις; Ἦταν κρυφὴ ἐπιθυμία τῆς Θεοτόκου, νὰ δεῖ τελευταία φορὰ τὰ «παιδιά» της; Ἴσως. Ἦταν ἀνάγκη νὰ τιμηθεῖ ἐξαιρέτως μὲ τὴν παρουσία καὶ τὰ ἄσματα τῶν Ἀποστόλων ἡ κοίμησις τῆς Ἀειπαρθένου; Σίγουρα. Ἦταν, ὁμως, καὶ κάτι ἀκόμη: «Ἐπρεπε τοῖς αὐτόπταις τοῦ Λόγου καὶ ὑπηρέταις, καὶ τῆς κατὰ σάρκα Μητρὸς αὐτοῦ, τὴν Κοίμησιν ἐποπτεῦσαι, τελευταῖον οὖσαν ἐπ' αὐτῇ μυστήριον, ἵνα μὴ μόνον τὴν ἀπὸ γῆς τοῦ Σωτῆρος ἀνάβασιν θεάσωνται, ἀλλὰ καὶ τῆς Τεκούσης αὐτὸν τῇ μεταθέσει μαρτυρήσωσι...» Ἐπρεπε, λέγει τὸ α' Ἰδιόμελον τῆς Λιτῆς, οἱ Ἀπόστολοι, ὄχι μόνον νὰ τιμήσουν, ἀλλὰ καὶ νὰ κηρύξουν τὰ περὶ τῆς Ἀναστάσεως καὶ Ἀναλήψεως τῆς Θεοτόκου· καὶ γιὰ νὰ κηρύξουν ἔπρεπε νὰ ἔχουν ἰδεῖ «ιδίοις ὄμμασι» τὸ θαῦμα, γιὰ νὰ μποροῦν νὰ βεβαιώσουν καὶ γιὰ τὴν Θεοτόκον: «Ὁ ἀκηκόαμεν, ὃ ἐωράκαμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὃ ἐθεασάμεθα καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν... ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν, ἵνα καὶ ὑμεῖς κοινωνίαν ἔχητε μεθ' ἡμῶν.» (Α' Ἰωάν. α' 1, 3) Ἀλλὰ, γιὰ ἓναν ἀκόμη λόγο ἠρπάγησαν οἱ Ἀπόστολοι ἐπὶ νεφελῶν. Γιὰ νὰ ἔχουν ἴδιαν πείραν καὶ νὰ πιστεύσουν ἀμέσως αὐτό, τὸ ὁποῖο σύντομα θὰ δοῦν μὲ τὰ μάτια τους: τὸ κενὸν μνημεῖον τῆς Θεοτόκου, καὶ ἀκόμη, γιὰ νὰ μποροῦν ἔπειτα νὰ βεβαιώσουν, ὅτι κατὰ τὴν ἔνδοξον Δευτέραν Παρουσίαν τοῦ Κυρίου, ὅσοι ζοῦν θὰ ἀρπαχθοῦν στὰ σύννεφα (ὅπως τώρα οἱ Ἀπόστολοι), γιὰ νὰ ἀπαντήσουν τὸν Κύριο στὸν ἀέρα -γιατὶ ἀπὸ ψηλά, ἀπὸ τὸν οὐρανὸ, θὰ

έρθει ὁ Κύριος- καὶ ἐκεῖ νὰ παραμείνουν πάντοτε ἐνωμένοι μαζί του (Α' Θεσσαλ. δ' 17).

Ὅταν ὅλα εἶναι ἔτοιμα, ἡ Θεοτόκος «ὑπτία», οἱ Ἀπόστολοι καί, κατὰ τὴν παράδοσιν, ὁ Διονύσιος Ἀρεοπαγίτης, ὁ Ἱερόθεος καὶ ὁ Τιμόθεος παρόντες, τότε «αἱ ὑπέρτατοι τῶν οὐρανῶν Δυνάμεις, σὺν τῷ οἰκειῷ Δεσπότη παραγενόμεναι (β'), τὸ θεοδόχον καὶ ἀκραιφνέστατον σῶμα προπέμπουσι, τῷ δέει κρατούμεναι (πλ. β').»

Πουθενὰ ὁ Κύριος δὲν «πηγαίνει» μόνος. Πάντοτε «δορυφορεῖται» ἀπὸ τῆς ὑπέρτατης Δυνάμεις τῶν οὐρανῶν. Οὔτε τὴν Παναγία Μητέρα Του θὰ μποροῦσε νὰ ἀφήσει ἄμοιρη μιᾶς παρομοίας «δορυφορίας». Ἡ κηδεῖα (= φροντίδα) γίνεται τώρα ἀκόμη πρὸ ἐπιμελῶς. Καταφθάνουν οἱ πρῶτοι καὶ ἀνώτεροι τῶν ἀγγελικῶν ταγμάτων, οἱ ὁποῖοι «τὴν Κοίμησιν τῆς Παρθένου, ὀρῶντες ἐξεπλήττοντο, πῶς ἡ Παρθένος ἀπαίρει, ἀπὸ τῆς γῆς εἰς τὰ ἄνω», κατὰ τὸ Μεγαλυνάριον τῆς θ' Ὠδῆς. Πῶς νὰ μὴν ἐκπλαγοῦν; Γιὰ μία ἀκόμη φορά ἡ Μαριάμ εὐρίσκεται «νόμους τῆς φύσεως λαθοῦσα», σύμφωνα μὲ τὸν ὕμνογράφο Ἰωσήφ, ποιητὴ τοῦ προεορτίου Κανόνος (α' τροπάριον ζ' Ὠδῆς), ἐφόσον «ὁ πάντων Ἄναξ νέμει αὐτῇ τὰ ὑπὲρ φύσιν», κατὰ τὸν προαναφερθέντα Κοσμᾶ Μελωδῶ. Τὸ δὲ θάμβος ὅλων γιγαντώνεται, ὅταν πίσω ἀπὸ τῆς ἀγγελικῆς Δυνάμεις ἀντικρύζουν τὸν ἴδιο τὸν Κύριον (καὶ εἶναι αὐτῇ ἡ τελευταία φορά, ποῦ ὁ Χριστὸς ἐμφανίζεται στὸ σύνολο τῶν μαθητῶν Του, μάλιστα, μετὰ καὶ ἀπὸ τὴν Ἀνάληψή Του), ἐρχόμενο νὰ παραλάβει τὴν Θεοτόκον.

Τί παραλαμβάνει ὁ Κύριος τὸ σῶμα ἢ τὴν ψυχὴν τῆς Θεοτόκου; Ἑρμηνεύοντας τὴν θεολογία τῆς ὕμνογραφίας σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴν ἱερὰ παράδοση, ἡ ὁποία ἀποτυπώνεται καὶ στὴν ὀρθόδοξη εἰκονογραφία, ὁ Χριστὸς ἐρχεται νὰ παραλάβει τὴν ψυχὴν τῆς Ἁγίας Μητρός Του. Στὸ προεορτίο Δοξαστικὸν τῶν Ἀποστίχων βεβαιώνεται σαφῶς, «ἐν ταῖς τοῦ Υἱοῦ χερσί, σήμερον τὴν παναγίαν παρατίθεται ψυχὴν» καὶ στὸ α' Ἀπόστιχον τῆς ἑορτῆς, ὁμοίως: «Αὐτοῦ ταῖς ἁγίαις χερσί, τὴν ψυχὴν παραθεμένη». Μάλιστα, αὐτὸ ἔκανε τῆς ἀγγελικῆς Δυνάμεις νὰ ἐξίστανται «σκοπούμεναι, τὸν οἰκεῖον Δεσπότην, γυναικίαν ψυχὴν χειριζόμενον», θεολογεῖ ὁ Κοσμᾶς (α' τροπάριον θ' Ὠδῆς α' Κανόνος τῆς ἡμέρας), ἐνῶ ὁ πολὺς Ἰωάννης Δαμασκηνὸς στὸν β' Κανόνα (β' τροπάριον η' Ὠδῆς) σημειώνει τὸ ἐξῆς ἐκπληκτικὸ: «Οὗτος τὸ πανίερρον, πνεῦμά σου δεξάμενος, ἐν ἑαυτῷ κατέπαυσεν, ὡς ὀφειλέτης Υἱός.»

Ἐάν, ὅμως, ὁ Δεσπότης Κύριος παραλαμβάνει τὴν ψυχὴν καὶ τὸ πνεῦμα τῆς Παναγίας, πῶς «αἱ ὑπέρτατοι Δυνάμεις... τὸ θεοδόχον καὶ ἀκραιφνέστατον σῶμα προπέμπουσι, τῷ δέει κρατούμεναι»; Ἐδῶ ἐννοεῖται ἡ προπομπὴ τοῦ σεπτοῦ σκηνώματος ἕως τὸν ἐπίγειον τάφον, ὡς καὶ ὁ Δαμασκηνὸς δέχεται, ψάλλοντας: «ἐξ ὕψους Ἀγγέλων πληθὺς, πρὸς τὴν Σιών ἠπείγοντο, παντοδυνάμω νεύματι, ἀξιοχρέως Δέσποινα, τῇ σῇ ταφῇ λειτουργήσοντες» (β' τροπάριον δ' Ὠδῆς τοῦ β' Κανόνος).

Θὰ μποροῦσε νὰ εἶχε ἀποφύγει τὴν ταφὴν ἡ Θεοτόκος; Ὁχι. Κατηγορηματικῶς πάλι ὁ Δαμασκηνὸς ἀποφαίνεται: «Εἰ ὁ ἀκατάληπτος ταύτης καρπός... ταφὴν ὑπέστη, ἐκουσίως ὡς θνητός, πῶς τὴν ταφὴν ἀρνήσεται, ἢ ἀπειρογάμως κηύσασα;» Οὔτε ὁ Κύριος δὲν ἀπέφυγε τὴν ταφὴν, πῶς θὰ μποροῦσε ἡ θνητὴ Θεοτόκος; Ἀδύνατον. «Μιμουμένη τὸν ποιητὴν τῆς καὶ Υἱόν, ὑπὲρ φύσιν ὑποκύπτει, τοῖς τῆς φύσεως νόμοις», γράφει ὁ Κοσμᾶς (α' τροπάριον α' Ὠδῆς), καὶ ἰδοὺ διατί: Ἐπρεπε ἀπὸ τοῦ τάφου νὰ ἀναστηθεῖ τὸ σῶμα γὰρ νὰ παραλάβει τὴν ψυχὴ αὐτοῦ καὶ νὰ ὑποστῆ τὴν ἀκαριαία μεταβολὴν του σὲ ἐκείνη τὴν καινὴ - ἀνακαινισμένη, ἄφθαρτη καὶ αἰώνια ψυχοσωματικὴ ὑπόσταση, μὲ τὴν ὁποία θὰ εἰσῆρχετο στὴν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

Σύμφωνα με την παράδοση, η οποία διατυπώνεται στο Συναξάριον τῆς ἑορτῆς, ἡ Θεοτόκος παρέμεινε στὸν τάφον ἐπὶ τριήμερον. Ὅμως, τὸ πανίερον καὶ πάνταγον σῶμα τῆς δὲν ὑπέστη τὴν παραμικρὴ ἀλλοίωση, ὅπως, παλαιότερα, ὁ τεταρταῖος Λάζαρος. Τὸ μαρτυρεῖ τὸ μετὰ τὸν Πολυέλεον Κάθισμα: «Ἐν τῇ Γεννήσει σου, σύλληψις ἄσπορος, ἐν τῇ Κοιμήσει σου, νέκρωσις ἀφθορος, θαῦμα ἐν θαύματι διπλοῦν, συνέδραμε Θεοτόκε», ὁ δὲ ποιητὴς Κοσμᾶς ἀναλύει: «Νέμει σοι τὰ ὑπὲρ φύσιν, Ἄναξ ὁ πάντων Θεός· ἐν γὰρ τῷ τίκτειν, Παρθένον ὡσπερ ἐφύλαξεν, οὕτως ἐν τάφῳ τὸ σῶμα διετήρησεν, ἀδιάφθορον» (α' τροπάριον ε' Ὁδῆς). Δὲν θὰ μποροῦσε τὸ σῶμα, ποὺ ἐδέχθη τὸν αἰῶνον Θεὸν καὶ τοῦ ἐδάνεισε τὴν σάρκα καὶ τὸ αἷμα του, νὰ ὑποστῆ φθοράν. Ἔτσι, σύμφωνα με τὸ Κοντάκιον τῆς ἑορτῆς «Τὴν ἐν πρεσβείαις ἀκοίμητον Θεοτόκον... τάφος καὶ νέκρωσις οὐκ ἐκράτησεν.»

Κάποια στιγμή ἐντὸς τοῦ χρονικοῦ ὁρίου τῶν τριῶν ἡμερῶν, κατὰ πῆς ὁποῖες ἀφθαρτος ἡ Θεοτόκος φιλοξενεῖται στὸν τάφον, πραγματοποιεῖται ἡ Ἀνάστασις τῆς καί, ταυτοχρόνως, ἡ Ἀνάληψις τῆς, αὐτό, δηλαδή, ποὺ ἡ Ἐκκλησία χαρακτηρίζει «Μετάστασιν». Ὅμως, ὁ θεοφόρος Κοσμᾶς δὲ διστάζει νὰ ὀμλήσει περὶ Ἐγέρσεως. Γράφει: «Διὸ θνήσκουσα, σὺν τῷ Υἱῷ ἐγείρη διαιωνίζουσα» (α' τροπάριον α' Ὁδῆς).

Ἐφόσον, κανεὶς ἀνθρώπινος ὀφθαλμὸς δὲν εἶδε τὴν Μετάστασιν, τί πληροφορίες ἔχουμε γιὰ τὴν Ἀνάστασιν καὶ Ἀνάληψιν τῆς Θεοτόκου; Ἡ συγκλονιστικότερη ἀπόδειξις ἐπ' αὐτοῦ εἶναι ὁ κενὸς τάφος, ὁ μέχρι σήμερον σωζόμενος στὴ Γεθσημανῆ. Στὸ α' τροπάριον τῆς ε' Ὁδῆς τοῦ προεορτίου Κανόνος ψάλλουμε: «Ὁ τάφος σου κηρύττει, Πανάμωμε, τὴν ταφήν σου.» Τὰ περαιτέρω μᾶς πληροφορεῖ ὁ θεόπνευστος λόγος τῶν ὑμνογράφων Πατέρων: «Ἵπερκοσμῶς δὲ προΰχοντο (καὶ ὑπέρτατοι τῶν οὐρανῶν Δυνάμεις), καὶ ἀοράτως ἐβόων, ταῖς ἀνωτέραις ταξιαρχίαις· ἰδοὺ ἡ παντάνασσα θεόπαις παραγέγονεν (πλ. β'). Ἄρατε πύλας, καὶ ταύτην ὑπερκοσμῶς ὑποδέξασθε, τὴν τοῦ ἀενάου φωτὸς Μητέρα (γ'). Διὰ ταύτης γὰρ ἡ παγγενῆς τῶν βροτῶν σωτηρία γέγονεν, ἣ ἀτενίζειν οὐκ ἰσχύομεν, καὶ ταύτη ἄξιον γέρας ἀπονέμειν ἀδύνατον (βαρῦς). Ταύτης γὰρ τὸ ὑπερβάλλον, ὑπερέχει πᾶσαν ἔννοιαν (δ').»

Οἱ ἅγιοι Ἄγγελοι, οἱ ὁποῖοι συνόδευσαν τὸν Δεσπότην Χριστὸν κατὰ τὴν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου, «καὶ ὑπέρτατοι τῶν οὐρανῶν Δυνάμεις», παραλαμβάνουν τώρα ἀπὸ τὸν τάφον τὸ ἀφθαρτον σῶμα τῆς Παναγίας. Συνεχίζει τὸ προαναφερθὲν τροπάριον τοῦ προεορτίου Κανόνος: «Ὁ τάφος σου κηρύττει, Πανάμωμε, τὴν ταφήν σου καὶ τὴν μετὰ σώματος, πρὸς οὐρανοὺς νῦν Μετάστασιν.» Ἡ μεταφορὰ τοῦ σώματος στοὺς οὐρανοὺς πραγματοποιεῖται μυστικῶς: Ὁ μύστης θείων θεωριῶν Ἰωάννης Δαμασκηνὸς περιγράφει: «Ἐν τῇ Μεταστάσει σου, Μητέρα Θεοῦ, τὸ εὐρυχωρότατον σῶμά σου καὶ θεοδόνον, τῶν Ἀγγέλων στραπαί, ἱερωτάταις πτέρυξι, φόβῳ καὶ χαρᾷ συνεκάλυπτον» (β' τροπάριον δ' Ὁδῆς). Καθὼς δὲ κατασυγκαλύπτουν τὸ μυστήριον μετὰ πῆς νοητὲς πτέρυγές τους, φωνάζουν καὶ εἰδοποιοῦν «ταῖς ἀνωτέραις ταξιαρχίαις», τοὺς Ἀγγέλους ποὺ εὐρίσκονται ὑψηλὰ στὴν Βασιλεία τοῦ Ἁγίου Τριαδικοῦ Θεοῦ, ὅτι «ἡ παντάνασσα θεόπαις παραγέγονεν», καὶ παραγγέλλουν νὰ ἀνοίξουν διάπλατα οἱ πύλες τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν, προκειμένου νὰ εἰσέλθει ὁ πρῶτος ἄνθρωπος-πολίτης αὐτῆς τῆς Βασιλείας. «Ἵπερθεν αἱ πανάγαι καὶ πρεσβύταται τῶν Ἀγγέλων Δυνάμεις, τὸ θαῦμα ἐκπληττόμεναι, κεκυφύϊαι ἀλλήλαις ἔλεγον. Ἄρατε ὑμῶν τὰς πύλας, καὶ ὑποδέξασθε τὴν τεκοῦσαν, τὸν οὐρανοῦ καὶ γῆς Ποιητὴν, δοξολογίας τε ἀνυμνήσωμεν, τὸ σεπτὸν καὶ ἅγιον σῶμα, τὸ χωρῆσαν τὸν ἡμῖν ἀθεώρητον καὶ Κύριον.» (Δοξαστικὸν Ἀποστίχων κυριωνύμου

ήμερας.)

Τὸ γεγονός εἶναι πρωτόγνωρον. Οἱ ἀσώματες ταξιαρχίαι εὐρίσκονται γιὰ δεύτερη φορά πρὸ ἐνὸς ξένου καὶ παραδόξου γιὰ τὰ δεδομένα τῆς Βασιλείας γεγονότος. Τὸ πρῶτο θάμβος ἦταν ὅταν, πρὸ μικροῦ, ἀντίκρισαν τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ, σεσαρκωμένον καὶ φέροντα ἀνθρωπίνη οὐσία καὶ μορφή, νὰ ἐπιστρέφει στὰ δεξιά τοῦ Πατρὸς, στολισμένος μὲ τὰ «διάσημα» τῆς νίκης Του, πῆς πληγῆς τῆς Σταυρώσεώς Του. Ἀλλὰ Ἐκεῖνος δὲν ἦταν ἕνας ἀπλὸς θνητός. Τώρα, τὸ δεύτερο θάμβος τῶν «άνω ταξιαρχιῶν» εἶναι ἀκόμη παραδοξότερον. Μία ἀπλή θνητή, πολιτογραφεῖται πρώτη κάτοικος τῆς Οὐρανίου Βασιλείας. Ὁ ὑμνογράφος θέτει ἐρωτήματα στὰ νοητὰ στόματα αὐτῶν: «Τίς αὕτη ἡ ἀναβαίνουσα πέλει, κοσμικῶν ἀπὸ κοιλάδων, πῆς αὕτη ἡ προπομπή, καὶ προπόρευσις ξένη; Τί τὸ ὀρώμενον μέγα μυστήριον;» Ὁ ἴδιος δίδει καὶ τὴν ἀπάντησιν τῶν ἐρωτημάτων: «Ἡ πάντων ἐστὶ Βασιλὶς, καὶ Κυρία καὶ δόξα καὶ καύχημα.» (Προεόρπιος Κανῶν, Ὡδὴ γ', τροπάριον γ'.) Σύμπασα ἡ ὄρατὴ καὶ ἀόρατος δημιουργία χαίρει, σύμφωνα μὲ τὸ Ἐσπέριον Προσόμοιον τῆς ἡμέρας: «Τὴν σὴν δόξάζουσι Κοιμήσιν, Ἐξουσία, Θρόνοι, Ἀρχαί, Κυριότητες, Δυνάμεις καὶ Χερουβὶμ καὶ τὰ φρικτὰ Σεραφίμ. Ἀγάλλονται γηγενεῖς ἐπὶ τῇ θεῖα σου δόξῃ κοσμούμενοι. Προσπίπτουσι βασιλεῖς, σὺν Ἀρχαγγέλοις...»

«Διδ ἄχραντε Θεοτόκε, αἰὶ σὺν ζωηφόρῳ Βασιλεῖ, καὶ τόκῳ ζῶσα, πρέσβευε διηνεκῶς, περιφρουρῆσαι καὶ σῶσαι, ἀπὸ πάσης προσβολῆς ἐναντίας τὴν νεολαίαν σου· τὴν γὰρ σὴν προστασίαν κεκτήμεθα (πλ.δ') εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀγλαοφανῶς μακαρίζοντες (α').» Ὁδεύοντας πρὸς τὸ τέλος αὐτῆς τῆς ἀλιεύσεως θεολογίας στὴν ὑμνογραφία τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἕνα ἀκόμη μένει νὰ ὑπογραμμισθεῖ σαφῶς. Εἰπώθηκε ἤδη, ἀλλὰ πρέπει πάλι νὰ τονισθεῖ, προκειμένου νὰ γίνῃ ἀπολύτως κατανοητόν:

Ποῦ μετέστη ἡ Θεοτόκος; Ποῦ εὐρέθη μὲ τὴν Ἀνάληψίν της; Ποῦ εἶναι σήμερα; Ἡ Παναγία δὲν πῆγε στὸν Παράδεισον, ἐκεῖ ὅπου σήμερα εὐρίσκονται οἱ ψυχῆς ὄλων τῶν ἀπὸ αἰῶνος δικαίων καὶ Ἁγίων, ἀναμένουσαι τὴν Δευτέρα Ἐλευσιν τοῦ Κυρίου καὶ τὴν κυριαρχία τῆς Βασιλείας Του. Οἱ Ἅγιοι πάντες, Προφῆτες καὶ Δίκαιοι τῆς Π.Δ., Μάρτυρες, Ὅσιοι, Ἱεράρχες καὶ Ὁμολογητές, οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ Πρωτοκορυφαῖοι Πέτρος καὶ Παῦλος, ἀκόμη καὶ ὁ Τίμιος Πρόδρομος, ὅλοι, εὐρίσκονται στὸν Παράδεισον -φυσικὰ καὶ ὁ δίκαιος Ληστής, ὁ πρῶτος ἄποικος τοῦ Παραδείσου- ὅλοι, ἀναμένουν τὴν Ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν, προκειμένου νὰ παραλάβουν τὰ ἀναστημένα σώματά τους καὶ μετὰ τὴν Κρίσιν, νὰ πολιτογραφηθοῦν πολῖτες τῆς Βασιλείας τοῦ Ἁγίου Τριαδικοῦ Θεοῦ. Μόνη ἡ Θεοτόκος ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους εὐρίσκεται ἤδη στὴν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐν σώματι, ἐφόσον ἀνέστη καὶ ἀνελήφθη, καὶ θὰ εὐρίσκεται ἐκεῖ εἰς τὸ διηνεκές, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Θέλουμε ἀποδείξεις ἐπ' αὐτοῦ; Τὸ ψάλλουμε στὸ Ἀπολυτίκιόν της: «Ἐν τῇ Γεννήσει τὴν παρθενίαν ἐφύλαξας, ἐν τῇ Κοιμήσει τὸν κόσμον οὐ κατέλιπες Θεοτόκε. Μετέστης πρὸς τὴν Ζωὴν, μήτηρ ὑπάρχουσα τῆς Ζωῆς...» Ἡ Θεοτόκος ἀνελήφθη πρὸς τὴν Ζωὴν, τὸν Υἱὸν της, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὁ δὲ Κύριος δὲν εἶναι στὸν Παράδεισον, ἀλλὰ στὴν Βασιλεία Του, εἰς τὰ δεξιά τοῦ Πατρὸς. Ἐλαβε δὲ ἡ Παναγία αὐτὴν τὴν χάριν, διότι, κατὰ τὸν Κοσμᾶ, ὑπῆρξε τὸ «μητρῶον κειμήλιον τῆς Παρθενίας τοῦ Χριστοῦ»: «Ἐπήρθησαν πύλαι οὐράναι, καὶ Ἄγγελοι ἀνύμνησαν, καὶ ὑπεδέξατο Χριστός, τὸ τῆς παρθενίας αὐτοῦ, μητρῶον κειμήλιον.» (Ὡδὴ δ', τροπάριον γ'.) «Ἴνα τὸ κάλλος βλέπης, καὶ καταπολαύης ὠραιότητος, τοῦ Υἱοῦ σου Παρθένε, πρὸς αὐτὸν μεταστᾶσα ἀνέδραμες»,

ψάλλει καὶ ὁ ποιητὴς τοῦ προεορτίου Κανόνος (Ὠδὴ α', τροπάριον β')

Στὴν γλῶσσα τῆς ὑμνογραφίας ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ὅπου «εἰσφύκισατο» ἡ Θεοτόκος, χαρακτηρίζεται ὡς «οὐράνιοι δόμοι» (Κοσμάς Μελωδός, «...ὁ Δεσπότης, τὴν τεκοῦσαν ἀσινῆ, τοῖς οὐράνιοις φυλάξας δόμοις, νῦν εἰσφύκισατο...», α' τροπάριον ζ' Ὠδῆς), ὡς «Ἅγια Ἁγίων» (Κοσμάς, «'Οντως σε ὡς φαεινὴν λυχνίαν, αὔλου πυρός, θυμιατήριον θείου χρύσειον ἄνθρακος, ἐν τοῖς Ἁγίων Ἁγίοις κατεσκήνωσε...», β' τροπάριον ς' Ὠδῆς) καί, ἀκόμη, ὡς «λίαν κρείττονα καὶ θειοτέρα σκηνή» (Ἰωάννης Δαμασκηνός, «...τὴν Θεοτόκον ἐνοπτριζόμενοι· πρὸς γὰρ τὴν λίαν κρείττονα καὶ θειοτέραν σκηνήν, ὡς Μητέρα, ταύτην εἰς τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων Χριστὸς μετατίθησι.» Ὠδὴ θ', τροπάριον α'.) Αὐτὴ ἡ ἀμετάκλητος καὶ ἀτρεπτος ἐγκατάστασις τῆς Θεοτόκου στὴν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ εἶναι πρὸς τὴν καθιστᾶ ὡς τὴν κυρίως καὶ ἀμέσως Μεσίτριαν πρὸς τὸν Υἱὸν Τῆς ὑπὲρ τῆς τοῦ σύμπαντος κόσμου σωτηρίας.

Ἐν κατακλείδι μιλῶντας ἡ Ἐκκλησία περὶ Μεταστάσεως τῆς Θεοτόκου, ἐννοεῖ ἀκριβῶς τὴν Ἀνάστασιν καὶ Ἀνάληψιν τῆς στὴ Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν, ἡ δὲ πίστις αὐτὴ ἐδραιώνεται πολὺ γερὰ στὴν Π.Δ., καθὼς ὁ Δαβὶδ προφητεῖε δύο Ἀναστάσεις, ὅταν προτρέπει τὸν Κύριο: «Ἀνάστηθι Κύριε εἰς τὴν Ἀνάπαυσίν σου, Σὺ καὶ ἡ Κιβωτὸς τοῦ Ἁγιάσματος Σου.» Ἀλλὰ ὡς Κιβωτὸς Ἁγιάσματος τοῦ Κυρίου, σὺν τοῖς ἄλλοις, προτυπώνεται ἡ Παναγία Μητέρα Του, στὴν ὁποία, ὄντως, ἐξεπληρώθη ἡ ἀνωτέρω προφητεία. Ὁ δὲ ποιητὴς τοῦ α' Καθίσματος τοῦ Ὁρθρου τῆς ἑορτῆς, καλὰ μελετημένος, δὲ λησμονεῖ αὐτὴν τὴν προφητεία καὶ τὴν ὑπονοεῖ στὸ ποίημά του, ψάλλον: «Ἀναβόησον Δαυὶδ, τίς ἡ παροῦσα Ἑορτὴ; Ἦν ἀνύμνησα φησὶν, ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν Ψαλμῶν...»

Στὴς ἀνωτέρω θεολογικὲς μαρτυρίες στηριζόμενος καὶ ὁ Ὅσιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης, συμπεραίνει: «Ὡστε, οὐ μετέστη μόνον ἡ Θεοτόκος, ἀλλὰ καὶ ἀνέστη καὶ ἀνελήφθη.» Ἔνα μόνον πρᾶγμα πρέπει νὰ προσέξει ὁ πιστὸς λαὸς τοῦ Θεοῦ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἀνέστη καὶ ἀνελήφθη «αὐτεξουσίως ὡς Θεός», ἐνῶ ἡ Θεοτόκος, θνητὴ οὔσα, ἀνέστη καὶ ἀνελήφθη ἀπὸ τὸν Κύριον, δυνάμει τῆς προαναγγελεθείσης Ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν κατὰ τὴν Μέλλουσαν Κρίσιν.

Κλείνοντας, δὲ μένει παρὰ νὰ ἱκετεύσουμε τὴν Κυρίαν Θεοτόκον μαζὶ μὲ τὸν Δαμασκηνόν Ἰωάννην: «Δέχου παρ' ἡμῶν, ὦδὴν τὴν ἐξόδιον, Μῆτερ τοῦ ζῶντος Θεοῦ, καὶ τῆ φωτοφόρῳ σου καὶ θεῖα ἐπισκίασον χάριτι, τῷ Βασιλεῖ τὰ τρόπαια, τῷ φιλοχρίστῳ λαῷ τὴν εἰρήνην, ἄφεσιν τοῖς μέλπουσι, καὶ ψυχῶν σωτηρίαν βραβεύουσα.»

**ΚΧΚ - Ἰουλίου α',
ἐν ἔτει σωτηρίῳ βιε'**

ΣΗΜΕΙΩΣΗ:

Το παρὸν ἄρθρο δημοσιεύθηκε στὸ τεύχος 2356 (Ἰούλιος – Αὐγούστος 2015) τῆς Διμηνιαίας Ἐκδόσεως τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Δημηριάδος καὶ Αλμυροῦ «ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ», σελ. 4 - 6.